

De EU AI Act: Een kader voor veilige en verantwoorde inzet van artificiële intelligentie in Europa

De EU AI Act (of AI-verordening) is de eerste uitgebreide wetgeving ter wereld die een juridisch kader biedt voor het gebruik van artificiële intelligentie (AI) in de Europese Unie. Deze wet integreert drie belangrijke juridische paradigma's: productveiligheid, grondrechtenbescherming en consumentenbescherming. De EU AI Act komt niet in de plaats van bestaande wet- en regelgeving, maar werkt aanvullend. Zo blijft de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht en wordt deze aangevuld met de specifieke bepalingen uit de EU AI Act.

1. Doelstelling van de EU AI Act

De EU AI Act moet ervoor zorgen dat AI-systemen die in de EU worden gebruikt veilig, transparant, traceerbaar, niet-discriminerend en milieuvriendelijk zijn. Tegelijkertijd wil de verordening ruimte laten voor innovatie en ervoor zorgen dat Europa een koploper blijft op het gebied van artificiële intelligentie.

2. Toepassingsgebied van de EU AI ACT

Er werd in de verordening gekozen voor een technologie-neutrale, uniforme definitie van AI (gebaseerd op de OESO-definitie). Deze definitie zorgt echter wel voor onduidelijkheid over wat er precies onder AI wordt verstaan. Het is belangrijk dat de Europese Commissie met concrete richtlijnen komt om dit te verduidelijken, gezien de definitie de basis vormt van de verordening. Momenteel zijn dergelijke richtlijnen voorzien voor binnen 6 maanden na de inwerkingtreding van de EU AI Act.

De EU AI Act is niet van toepassing op alle soorten AI-systemen. Er zijn specifieke uitzonderingen:

1. AI-systemen die worden gebruikt voor **wetenschappelijk onderzoek**, inclusief onderzoek naar AI-systemen en de ontwikkeling en testing daarvan, vallen niet onder de EU AI Act.
2. De EU AI Act is pas van toepassing vanaf het moment dat **AI-systemen op de markt** worden gebracht. Dit betekent dat de wet niet geldt voor AI-systemen die nog in ontwikkeling of testfase zijn.
3. AI-systemen die uitsluitend worden gebruikt voor **privédoeleinden**, vallen buiten de reikwijdte van de EU AI Act.

4. AI-systemen die onder **open source licenties** worden verspreid, zijn in principe uitgesloten van de EU AI Act. Er zijn echter uitzonderingen: als deze systemen worden geïntegreerd in hoog risicosystemen of onder verhoogde transparantieplichtingen vallen, dan is de EU AI Act wel van toepassing.

3. Voor wie geldt de EU AI Act?

De regelgeving geldt voor **zowel publieke als private actoren** die AI ontwikkelen, op de markt brengen of inzetten. Hieronder vallen aanbieders, fabrikanten, importeurs, distributeurs en gebruiksverantwoordelijken.

De **aanbieder** is de entiteit die een AI-systeem op de Europese markt brengt. De **fabrikant** integreert een AI-systeem in producten zoals speelgoed, machines of andere artikelen. **Importeurs** brengen een AI-systeem voor het eerst op de Europese markt. **Distributeurs** verspreiden AI-systemen verder op de Europese markt. Ze zijn geen importeurs of aanbieders, maar zorgen voor verdere distributie. **Gebruiksverantwoordelijken** gebruiken AI-systemen voor professionele doeleinden. Dit zijn de eindgebruikers van de AI-systemen.

4. Risicogebaseerde aanpak van de EU AI Act

De EU AI Act hanteert een risicogebaseerde aanpak: hoe groter de risico's, hoe strenger de regels.

Risiconiveaus voor AI-systemen

1. Onaanvaardbaar risico

- AI-systemen die een duidelijk gevaar vormen voor de veiligheid en de grondrechten zijn **verboden**.
- Bijvoorbeeld: sociale scoring, biometrische identificatiesystemen (met specifieke uitzonderingen voor rechtshandhaving), personeelsbeheer, ...

2. Hoog risico

- AI-systemen met potentieel significant gevaar voor gezondheid, veiligheid, grondrechten, milieu, democratie of de rechtsstaat zijn strikt gereguleerd.
- **Categorieën:**
  - I. **Type 1**
Hoog risico AI-systemen geïntegreerd in producten onder EU-wetgeving op het gebied van productveiligheid, zoals machines, radioapparatuur en medische hulpmiddelen.
  - II. **Type 2**
Hoog risico AI-systemen met toepassingen in specifieke sectoren en met specifieke doeleinden zoals wegverkeerbeheer, levering van nutsvoorzieningen en toekenning van uitkeringen door overheidsdiensten.

- In de **bijlagen van de EU AI Act** is een overzicht opgenomen van AI-systemen die als "hoog risico" worden beschouwd.
- Deze systemen vereisen onder meer een risicobeheersysteem, technische documentatie en moeten voldoen aan eisen op het gebied van nauwkeurigheid, robuustheid en cyberbeveiliging.
- Via een **conformiteitsbeoordeling** wordt gecontroleerd of de hoog risico AI-systemen voldoen aan alle wettelijke verplichtingen en normen. Er zijn twee types conformiteitsbeoordelingen:
  - I. **Type 1 Hoog risico**: Conformiteitsbeoordeling door een derde partij (aangemelde instantie).
  - II. **Type 2 Hoog risico**: Conformiteitsbeoordeling via zelfcontrole door de aanbieder of gebruiksverantwoordelijke.

3. Beperkt risico

- Voor deze AI-systemen gelden minder strikte regels, maar is nog steeds enige mate van transparantie vereist.
- Bijvoorbeeld bij chatbots moeten gebruikers weten dat ze met een AI-systeem communiceren.

4. Minimaal of geen risico

- Er zijn geen bijkomende wettelijke verplichtingen voor AI-systemen met minimaal risico.
- Bijvoorbeeld: AI-ondersteunde videogames of de spam-filter van een mailbox.

5. General Purpose AI-systemen (GPAI-systemen)

- GPAI-systemen, zoals ChatGPT, zijn ontworpen voor algemene doeleinden (en dus niet voor 1 specifiek doel).
- Voor deze systemen gelden aparte regimes, met extra aandacht voor de onderliggende algemene AI-modellen die systemische (aanzienlijke) risico's met zich kunnen meebrengen.

5. Verhoogde transparantieplichtingen onder de EU AI Act

De EU AI Act introduceert strenge transparantieplichtingen om burgers bewust te maken wanneer zij met AI-systemen in interactie zijn. Deze verplichtingen zijn bedoeld om de transparantie en het vertrouwen in AI-technologieën te vergroten.

Burgers moeten geïnformeerd worden als teksten door AI zijn gegenereerd of bewerkt, met uitzondering van situaties waarin nog menselijke of redactionele controle (zoals in de pers) plaatsvindt. Voor politie en andere rechtshandavingsinstanties gelden deze verplichtingen niet wanneer AI wordt ingezet voor het voorkomen van strafbare feiten.

6. Governance: rollen en verantwoordelijkheden

1. Europese actoren

- **De Europese Commissie** heeft de bevoegdheid om richtlijnen en verduidelijkingen te publiceren over AI, de verboden AI-systemen en de definitie van AI. De Commissie is ook verantwoordelijk voor het oprichten van een databank voor type 2 hoog risico AI-systemen.
- **Het AI-bureau binnen de Europese Commissie** verwerft expertise op het gebied van AI binnen de EU, is verantwoordelijk voor de uitvoering van de AI-verordening en zorgt voor de handhaving en het toezicht op de regels voor algemene AI-modellen.
- **Het AI-comité met vertegenwoordigers van de lidstaten** adviseert en ondersteunt de Commissie en de lidstaten bij de consistente en doeltreffende toepassing van de AI-verordening.
- **Het adviesforum** biedt technische expertise aan het AI-comité en de Commissie.
- **Wetenschappelijk panel van onafhankelijke deskundigen** die het AI-bureau ondersteunt door hen te helpen bij het ontwikkelen van evaluatie-instrumenten en te adviseren over algemene AI-modellen.

2. Nationale actoren

- **Markttoezichthoudende autoriteiten**
  - I. **Type 1 hoog risico AI-systemen:** Federale autoriteiten zoals FOD Economie, FOD Werkgelegenheid, DIPT en FAGG zijn verantwoordelijk voor markttoezicht.
  - II. **Type 2 hoog risico en verboden AI-systemen:** Bevoegde nationale autoriteiten voor deze categorieën moeten nog worden aangeduid.
- **Aanmeldende autoriteiten**
  - I. Controleren en autoriseren derde partijen die conformiteitsbeoordelingen uitvoeren.
- **Nationaal bevoegde autoriteiten**
  - I. Kunnen markttoezichthouders of anmeldende autoriteiten zijn, met een adviserende en coördinerende rol. Ze zijn ook verantwoordelijk voor de oprichting van nationale AI-testomgevingen voor regelgeving, d.w.z. een gecontroleerde omgeving ter vergemakkelijking van het ontwikkelen, trainen, testen en valideren van innovatieve AI-systemen.

7. EU AI Act en lokale besturen

De EU AI Act brengt specifieke verplichtingen en normen voor overheden met zich mee die ook gevolgen hebben voor lokale besturen. Het is dus belangrijk dat lokale besturen zich voorbereiden op deze regelgeving.

Rol van Lokale besturen

Lokale besturen zullen doorgaans fungeren als gebruiksverantwoordelijken van AI-systemen. Dit betekent dat zij verantwoordelijk zijn voor het gebruik en de toepassing van AI binnen hun organisaties. Echter, als een lokaal bestuur een AI-systeem op de markt brengt onder hun eigen logo of kenteken, worden zij beschouwd als aanbieders volgens de AI-verordening.

Vorbereidingsstappen voor lokale besturen

1. Identificeer AI-toepassingen:

- Breng in kaart welke AI-systemen je lokaal bestuur momenteel gebruikt, en of deze onder de definitie van een AI-systeem vallen zoals bepaald in de EU AI Act.
- Bekijk vervolgens onder welke risicocategorie deze AI-systemen onderverdeeld kunnen worden.
  - I. Indien een AI-toepassing als verboden wordt geclassificeerd, moet deze binnen zes maanden na inwerkingtreding van de EU AI Act worden stopgezet.
  - II. Voor AI-systemen die als hoog risico worden geclassificeerd, geldt een temporele toepassing waarbij naleving van alle bijbehorende verplichtingen voor overheidsinstanties verplicht is binnen zes jaar na de inwerkingtreding van de EU AI Act.

2. Verplichtingen voor hoog risico AI-systemen:

Lokale overheden moeten als gebruiksverantwoordelijken

- Hoog risico AI-systemen registreren in de openbare Europese databank.
- Een FRIA (Fundamental Rights Impact Assessment) invullen. Dit houdt in dat een effectbeoordeling wordt uitgevoerd van de mogelijke gevolgen voor de grondrechten door het gebruik van het hoog risico AI-systeem. Het AI-bureau van de Europese Commissie zal hiervoor een template opstellen.

3. Opleiding van medewerkers

- Het is belangrijk dat medewerkers die met AI-systemen werken, voldoende getraind zijn in AI-geletterdheid.

Toekomstige richtlijnen en verduidelijkingen

De precieze praktische toepassing van deze vereisten zal in de komende maanden duidelijker worden, onder andere via richtlijnen en verduidelijkingen vanuit het AI-bureau binnen de Europese Commissie en andere Europese en nationale actoren. Deze richtlijnen zullen helpen bij het interpreteren van de EU AI Act en het implementeren en uitvoeren van de maatregelen op lokaal niveau.

8. Sancties

Bedrijven en organisaties die de regels van de EU AI Act overtreden zullen worden beboet. Deze boetes zijn afhankelijk van de ernst van de overtreding en de grootte van het bedrijf of de organisatie.

9. Rechten van burgers onder de EU AI ACT

Burgers kunnen een klacht indienen bij de markttoezichthoudende autoriteit voor alle soorten AI-systemen.

Burgers hebben toegang tot informatie in het openbare deel van de Europese databank voor hoog risico AI-systemen.

Wanneer beslissingen worden genomen op basis van de output van een type 2 hoog risico AI-systeem (bijvoorbeeld bij het toekennen van overheidsuitkeringen) hebben burgers steeds recht op een uitleg over die beslissing.

10. Burgerpanel - Visie van burgers op artificiële intelligentie binnen de EU

Tijdens het Belgische voorzitterschap werd een burgerpanel samengesteld van 60 burgers die in dialoog gingen over AI met deskundigen en beleidsmakers. [Lees hier het rapport](#) dat als inspiratie diende voor de Europese strategische agenda 2024-2029.

11. Mijlpalen voor de EU AI-verordening

- **21 mei 2024:** De Europese Raad keurt formeel de EU AI Act goed.
- **12 juli 2024:** Publicatie van de EU AI Act in het **Publicatieblad** van de Europese Unie. De EU AI Act treedt 20 dagen na publicatie in werking, dus op 1 augustus 2024.
- **Mijlpalen na inwerkingtreding**
  - I. Nationale toezichthouders ter bescherming van grondrechten moeten binnen **3 maanden** zijn opgericht. Mogelijke instanties zijn Unia (Federaal) en het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI).
  - II. **Na 6 maanden:**
    - A. Alle verboden AI-systemen moeten van de markt zijn.
    - B. Medewerkers moeten getraind worden in AI-geletterdheid.
  - III. **Na 12 maanden:**
    - A. Regels rond transparantievereisten voor algemene AI-systemen worden van kracht.
    - B. Lidstaten moeten hun governance structuren op orde hebben en implementeren.
  - IV. **Na 24 maanden:**

De volledige AI-verordening is van toepassing, met enkele uitzonderingen voor specifieke bepalingen.

- A. Regels voor hoog risico AI-systemen treden na 24 maanden in werking. Voor hoog risico AI-systemen die al op de markt zijn of binnen de tweejarige termijn op de markt komen, gelden de nieuwe regels niet onmiddellijk. Deze systemen moeten echter voldoen aan de nieuwe regelgeving wanneer er aanzienlijke wijzigingen in het ontwerp of de functie worden aangebracht.
- B. Overheidsinstanties die hoog risico AI-systemen gebruiken moeten binnen zes jaar na de inwerkingtreding van de EU AI Act voldoen aan de regels voor hoog risico AI-systemen.

12. Meer info

[EU Artificial Intelligence Act | Up-to-date developments and analyses of the EU AI Act](#)